

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	5Cdo/155/2023
Identifikačné číslo spisu:	5419200979
Dátum vydania rozhodnutia:	30.10.2024
Meno a priezvisko:	JUDr. Jozef Kolcun
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:5419200979.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore, žalobcov: E. A., nar. XX. XX. XXXX, trvale bytom XXX, Q., zastúpeného JUDr. Zuzanou Bejdovou, LL.M., advokátkou, so sídlom Skuteckého 30, Banská Bystrica, proti žalovanému: Poľnohospodárske družstvo v Párnici, so sídlom 176, Párnica, IČO: 00 191 116, zastúpenému JUDr. Ferdinandom Klinovským, advokátom so sídlom Hviezdoslavovo námestie 1660/22, Dolný Kubín, o vydanie bezdôvodného obohatenia vo výške 40.645 eur s príslušenstvom, vedenom na bývalom Okresnom súde Dolný Kubín pod sp. zn. 7C/9/2019, o dovolaní žalobcu a žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Žiline zo 18. mája 2023 sp. zn. 9Co/13/2023 takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Žiline z 18. mája 2023 sp. zn. 9Co/13/2023 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Dolný Kubín (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom č. k. 7C/9/2019 - 504 zo dňa 29. septembra 2022 zamietol žalobu žalobcu, ktorou sa domáhal voči žalovanému vydania bezdôvodného obohatenia v sume 40.555,46 eur a žalovanému priznal nárok na náhradu trov prvostupňového konania v rozsahu 100 %.

1.2. Pri rozhodovaní vo veci vychádzal z ust. § 451 ods. 1, 2, § 456, § 458 Občianskeho zákonníka v spojení s ust. § 1 ods. 1, 2, 3 a § 7 zákona o nájme poľnohospodárskych pozemkov. Z vykonaného dokazovania mal preukázané, že žalovaný užíva nehnuteľnosti vlastnícky patriace žalobcovi bez právneho dôvodu (platne uzatvorenej nájomnej zmluvy) a bez akejkoľvek náhrady, čo bolo i medzi účastníkmi nesporné, a preto získal v zmysle § 451 ods. 2 Občianskeho zákonníka majetkový prospech bez právneho dôvodu a bezdôvodne sa tak obohatil. V konaní nebolo sporným vlastnícke právo žalobcu k nehnuteľnostiam, a preto mu i vznikol nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia (toho, o čo sa žalovaný na jeho úkor obohatil neplatením nájomného za užívanie nehnuteľností). Spornými medzi stranami sporu bola výška bezdôvodného obohatenia, keď žalobca žiadal priznať výšku bezdôvodného obohatenia podľa znaleckého posudku vypracovaného Ing. X. Q., ktorý stanovil všeobecnú hodnotu nájmu za 1 m² predmetných nehnuteľností vo výške 0,991 eur na rok, t. j. spolu vo výške 40.645 eur a žalovaný na druhej strane žiadal uznať bezdôvodné obohatenie vo výške 41,55 eur ha/ročne, t. j. spolu sumu 83,10 eur v zmysle § 10 ods. 2 zákona o nájme poľnohospodárskych pozemkov v spojení s § 1

ods. 3 zákona o nájme poľnohospodárskych pozemkov.

1.3. Rozsudkom 7C/9/2019-314 zo dňa 09. 09. 2021 (v poradí prvým) prvostupňový súd vyhovel námietke žalovaného a pri určení výšky bezdôvodného obohatenia vychádzal z obvyklej výšky nájomného za rok 2018 zverejnenej na webovej stránke Ministerstva poľnohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky, pričom tieto údaje použil i pri stanovení výšky bezdôvodného obohatenia v období od 15. 07. 2017 do 31. 12. 2017, kedy právna úprava v tomto smere absentovala, tak ako to zdôvodnil v bodoch 36. a 37. dôvodov napadnutého rozsudku a zaviazal žalovaného uhradiť žalobcovi z titulu vydania bezdôvodného obohatenia sumu 89,54 eur s prísľušenstvom (5 % úrokom ročne od 08. 06. 2019 až do zaplatenia) a vo zvyšku žalobu žalobcu zamietol. Po tom, čo odvolací súd tento rozsudok v zamietavajúcej časti uznesením 9Co/28/2022-371 zo dňa 12. 05. 2022 zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie, doplnil dokazovanie vykonaním ohliadky na mieste samom za účelom zistenia využívania nehnuteľnosti zo strany žalovaného, opätovne konštatoval, že nehnuteľnosti sú využívané v súvislosti s poľnohospodárskou činnosťou žalovaného. Nemal dôvod odchyliť sa od predchádzajúceho rozhodnutia, a preto žalobu zamietol. Z vykonanej ohliadky mal preukázané, že pozemky a stavby na nich postavené slúžia žalovanému k výkonu jeho poľnohospodárskej činnosti. Podstatným je fakt, že činnosť, ktorú vykonáva, má poľnohospodársky charakter. To, aké prostriedky k tomuto účelu využíva, je podľa názoru súdu irelevantné. Ak žalobca trval na tom, že niektoré budovy nepoužíval žalovaný na poľnohospodárske účely, viazlo na ňom dôkazné bremeno, aby tieto skutočnosti preukázal, pričom v konaní zároveň nebolo preukázané, že by nehnuteľnosti, resp. niektoré z nich boli využívané za iným účelom. Skutočnosť, že sa v areáli žalovaného nachádza nepojazdné vozidlo, resp. že niektoré budovy sú v technicky nevyhovujúcom stave, nemá vplyv na to, či k využívaniu takejto budovy dochádza v súvislosti s poľnohospodárskou činnosťou žalovaného. Rovnako na to podľa názoru súdu prvej inštancie ani nemá vplyv to, že v minulosti budova slúžila inému účelu (napr. zemiakareň) a v súčasnej dobe sa využíva iným spôsobom (napr. garážovanie traktorov a pod.). S prihliadnutím na všetky vyššie uvedené skutočnosti potom súd prvej inštancie konštatoval, že žalovaný pozemky a stavby na nich umiestnené využíval na poľnohospodárske účely, a preto je pre stanovenie obvyklej ceny nájmu plne namieste aplikácia § 1 ods. 3 zákona o nájme poľnohospodárskych pozemkov.

1.4. Pri rozhodovaní o trovách prvostupňového konania súd vychádzal z ust. § 255 ods. 1 CSP a priznal žalovanému nárok na náhradu trov prvostupňového konania v rozsahu 100 %.

2. Krajský súd v Žiline (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom zo dňa 18. mája 2023 sp. zn. 9Co/13/2023 potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie (prvý výrok). Vo výroku o náhrade trov prvostupňového konania rozsudok okresného súdu zmenil tak, že žalovanému nárok na náhradu trov prvostupňového konania nepriznal (druhý výrok). Žalovanému nárok na náhradu trov odvolacieho konania nepriznal (tretí výrok).

2.1. Pokiaľ išlo o skutkové zistenia, vyhodnotenie rozhodujúcich skutočností a právne posúdenie veci, v tomto smere sa odvolací súd v celom rozsahu stotožnil s dôvodmi napadnutého rozhodnutia. Tak ako to správne konštatuje i súd prvej inštancie v dôvodoch napadnutého rozhodnutia, medzi účastníkmi nebolo sporným, že žalovaný užíva nehnuteľnosti vlastnícky patriace žalobcovi bez právneho dôvodu a bez akejkoľvek náhrady. V zmysle § 451 ods. 2 Občianskeho zákonníka je preto zrejmé, že žalovaný tak získal majetkový prospech bez právneho dôvodu na úkor žalobcu, čím sa na úkor žalobcu obohatil. Medzi účastníkmi ale ostal sporným rozsah (výška), v akom sa žalovaný na úkor žalobcu obohatil, a to najmä s prihliadnutím na postavenie žalovaného ako osoby vykonávajúcej poľnohospodársku činnosť s prihliadnutím na ustanovenie § 1 ods. 2, 3 zákona č. 504/2003 Z. z. o nájme poľnohospodárskych pozemkov, poľnohospodárskeho podniku a lesov (ďalej len „zákon o nájme poľnohospodárskych pozemkov“). Podľa ustanovenia § 1 ods. 1, 2 citovaného zákona pozemok na poľnohospodárske účely podľa tohto zákona je taký pozemok alebo jeho časť, ktorý je poľnohospodárskou pôdou evidovaný v katastri nehnuteľností v registri C ako zastavaná plocha a nádvorie, slúžiaci na poľnohospodárske účely alebo pozemok zastavaný stavbou slúžiacou na poľnohospodárske účely alebo iný pozemok ponechaný na poľnohospodárske účely; ustanovenia osobitného predpisu tým nie sú dotknuté. Obvyklou výškou nájomného za užívanie poľnohospodárskej pôdy pri prevádzkovaní podniku (ďalej len „obvyklá výška nájomného“) sa na účely tohto zákona rozumie údaj o výške nájomného za 1 ha poľnohospodárskej pôdy, ktorý každoročne k 30. júnu za predchádzajúci rok zverejňuje príslušný okresný úrad pre každé katastrálne územie, z údajov ktoré zistí z evidencie dohodnutého a zaplateného nájomného podľa § 14 ods. 3 ako primeranú výšku nájomného za užívanie poľnohospodárskej pôdy pri prevádzkovaní podniku.

Vychádzajúc z citovaného zákonného ustanovenia vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti potom súd prvej inštancie postupoval správne, keď skúmal, či nehnuteľnosti, ktoré využíva žalovaný a ktoré sú vo vlastníctve žalobcu, boli v rozhodnom období využívané pre poľnohospodárske účely. V tomto smere vykonal vo veci i dostatočné dokazovanie a vyvodil z neho správny záver, keď konštatoval, že žalovaný využíva predmetné pozemky na poľnohospodárske účely a následne žalobu v časti 40.555,46 eur zamietol.

2.2. Pojem „poľnohospodársky účel“ je potrebné podľa názoru odvolacieho súdu vykladať v širšom význame, a to najmä s prihliadnutím na špecifiká, ktoré v sebe zahŕňa poľnohospodárska výroba. Poľnohospodársky podnik musí často pružne reagovať na situáciu na trhu, za účelom dosiahnutia pozitívneho hospodárskeho výsledku, v dôsledku čoho i často dochádza k zmene zamerania, či už na živočíšnu resp. rastlinnú výrobu a pod. Za takéhoto stavu je logické, že často dochádza i k rozdielnemu využívaniu poľnohospodárskych pozemkov, resp. na nich postavených stavieb a nie je výnimkou ani obmedzenie poľnohospodárskej výroby, a tým aj dočasného nevyužívania niektorých nehnuteľností. Jedná sa v takomto prípade o objektívne skutočnosti prechodného charakteru, a preto pokiaľ žalovaný v súčasnej dobe ako poľnohospodárske družstvo vykonáva poľnohospodársku činnosť, nemožno konštatovať, že by sporné pozemky nachádzajúce sa v jeho areáli neslúžili výkonu poľnohospodárskej činnosti aj keď niektoré v rozhodnom období nevyužíval, resp. v súčasnej dobe tiež neužíva, poprípade využíva za iným, než pôvodne určeným účelom, tak ako to vyplynulo i z ohliadky na mieste samom. Iná situácia by nastala v prípade, ak by tieto nehnuteľnosti využíval na inú, než poľnohospodársku činnosť, a práve to mal na mysli odvolací súd, keď v predchádzajúcom zrušujúcom rozhodnutí uložil súdu prvej inštancie skúmať účel využitia nehnuteľností. Keďže v priebehu prvostupňového ani odvolacieho konania nebolo preukázané, že by žalovaný využíval nehnuteľnosti - pozemky žalobcu za iným účelom, než ako je vyššie uvedené, odvolací súd napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie vo veci samej ako vecne správny potvrdil.

2.3. Odvolací súd mal za to, že súd prvej inštancie vykonal vo veci dostatočné dokazovanie, keď vykonal ohliadku na mieste samom i so zabezpečením príslušnej fotodokumentácie a postupom podľa ust. § 185 CSP z dôvodu účelnosti a hospodárnosti nevykonal vo veci ďalšie dokazovanie, a preto odvolací súd ani na námietku žalobcu v tomto smere neprihliadol. Žalobca ani v odvolacom konaní nenavrhol konkrétne dôkazy na preukázanie inej činnosti v rozhodnom období, nesúvisiacej s výkonom poľnohospodárskej činnosti, a preto ani odvolací súd nepovažoval za potrebné doplniť dokazovanie vo veci (dočasné nevyužívanie niektorých nehnuteľností nemožno považovať za nehnuteľnosti neslúžiace poľnohospodárskej výrobe, tak ako je to už aj vyššie uvedené).

2.4. Pri rozhodovaní o nároku na náhradu trov prvostupňového konania odvolací súd na rozdiel od názoru súdu prvej inštancie dospel k presvedčeniu, že sú tu dané dôvody hodné osobitného zreteľa pre použitie § 257 CSP a rozsudok v tejto časti zmenil tak, že žalovanému náhradu trov prvostupňového konania nepriznal, i keď mal vo veci úspech (neúspech v nepatrnej časti 89,54 eur). Dôvody hodné osobitného zreteľa odvolací súd videl v okolnostiach prejednávanej veci, keď výsledok konania závisel od úvahy súdu s prihliadnutím na výklad príslušných zákonných ustanovení, pričom prihliadol i na okolnosti na strane účastníkov konania, kedy u žalovaného sa jedná o podnikateľský subjekt - právnickú osobu, ktorej nepriznanie náhrady trov konania nemôže spôsobiť existenčné problémy.

2.5. Z tých istých dôvodov potom odvolací súd nepriznal žalovanému ani náhradu trov odvolacieho konania, i keď mal v odvolacom konaní úspech (§ 257 CSP s použitím § 396 ods. 1 CSP).

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca (ďalej aj „dovolateľ 1/“) dovolanie. Prípustnosť dovolania odôvodnil poukazom na ustanovenie § 420 písm. f) argumentujúc tým, že nesprávnym procesným postupom odvolacieho súdu mu bolo znemožnené, aby uskutočňoval jemu patriace práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, a tiež tým, že rozhodnutie odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo rozhodnutie súdu prvej inštancie záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v zmysle ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a) CSP, a tiež tým, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo aj od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola riešená v zmysle ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b) CSP.

3.1. V dovolaní namietal, že rozhodnutie odvolacieho súdu je nepreskúmateľné, pretože odvolací súd, a nakoniec ani súd prvej inštancie, sa nevysporiadal s jeho námietkami ohľadom posúdenia skutočnosti, že

žalovaný ako faktický užívateľ sporných pozemkov v rozhodnom čase nevyužíval pozemky na poľnohospodársky účel, čo podľa jeho názoru vylučuje aplikáciu zákona č. 504/2003 Z. z.. Uviedol, že súd prvej inštancie v bode 53. rozsudku odôvodnil zamietnutie návrhu na doplnenie dokazovania jednou vetou: „súd je názoru, že nejde o také dôkazy, ktoré by boli spôsobilé prispieť k zisteniu skutkového stavu potrebného pre meritórne rozhodnutie vo veci“, pričom dovolateľovi nie je jasné, v čom konkrétnom nevzhliadol odvolací súd dôvodnosť vykonania dokazovania smerujúceho k ustáleniu záveru, či žalovaný naozaj v roku 2017 až 2019 produkoval živočíšnu a rastlinnú výrobu na pozemkoch patriacich žalobcovi, tak ako na ňu odkazoval. Dovolateľ mal za to, že odvolací súd pri svojom rozhodovaní nezaujal žiadne stanovisko k jeho argumentácii, ktorú možno v súvislosti s právnym posúdením považovať za zásadnú - pozemky, ktoré využíva nemožno považovať za pozemky, ktoré podľa vykonaného dokazovania slúžia ako skládky nepotrebných a nefunkčných mechanizmov, sú pokryté vrstvou kontaminovanej pôdy žalovaný sa dopustil, aby boli v stave akéhokoľvek využitia. Vo svojom dovolaní poukázal na bod 11. odôvodnenia odvolacieho súdu, ktorá podľa názoru dovolateľa nemá oporu v žiadnom ustanovení zákona č. 504/2003 Z. z., nakoľko nemožno považovať užívanie na poľnohospodársky účel aj stav, kedy preukázateľne nie je pozemok využívaný na poľnohospodársku výrobu. V dovolaní namietal, že body 11. a 12 rozhodnutia odvolacieho súdu si vzájomne odporujú, keď odvolací súd na jednej strane uviedol, že žalovaný využíval pozemky na inú, ako poľnohospodársku činnosť, pričom v bode 11. skonštatoval, že je možné, že v určitom období (rozhodnom pre posúdenie bezdôvodného obohatenia), pozemky neboli využívané, popri prípade na iný účel.

3.2. V súvislosti s prípustnosťou dovolania vyvodzovanou z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a) CSP namietal, právne posúdenie výšky bezdôvodného obohatenia, pričom mal za to, že odvolací súd nesprávne aplikoval ustanovenie § 1 ods. 2 zákona č. 504/2003 Z. z., pretože mal preukázané, že ide o poľnohospodárske pozemky, ktoré sú zastavané stavbami na poľnohospodárske účely do 24. júna 1991 a žalovaný tieto stavby aj v súčasnosti na poľnohospodárske účely využíva. Dovolateľ svoju argumentáciu podporil poukazom na rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2Cdo/81/2017, 3Cdo/252/2007 a ďalšie.

3.3. Vzhľadom na prípustnosť dovolania vyvodzovanú na základe ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b) CSP, vymedzil právne otázky, od ktorých záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, a to konkrétne „je pozemok v zastavanom území obce poľnohospodárskym pozemkom vtedy, ak je zastavaným stavbou na poľnohospodárske účely do 26. júna 1991, majú za to, že pozemok zastavaný stavbou na poľnohospodárske účely v intraviláne obce nie je poľnohospodárskym pozemkom, a tiež „podľa akej právnej normy sa postupuje pri stanovení ceny obvyklého nájmu pozemku v zastavanom území obce, ktorý je zastavaný stavbou na poľnohospodárske účely do 24. júna 1991, považujúc za správne, že na určenie výšky obvyklého nájmu takéhoto pozemku je potrebné aplikovať vyhlášku MS SR č. 492/2004 Z. z. o stanovení všeobecnej hodnoty majetku.

3.4. Vzhľadom na uvedené, navrhoval dovolaciemu súdu, aby rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil a vec vrátil prvostupňovému súdu na ďalšie konanie.

4. Žalovaný vo svojom vyjadrení navrhol súdu prvej inštancie dovolanie žalobcu zamietnuť ako nedôvodné.

5. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal žalovaný (ďalej aj „dovolateľ 2/“) dovolanie. Prípustnosť dovolania odôvodnil poukazom na ustanovenie § 420 písm. f) argumentujúc tým, že nesprávnym procesným postupom odvolacieho súdu mu bolo znemožnené, aby uskutočňoval jemu patriace práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

5.1. Uviedol, že s rozhodnutím odvolacieho súdu vo výroku o nepriznaní náhrady trov prvostupňového konania a ani odvolacieho konania najmä s jeho odôvodnením sa nestotožňuje a takéto rozhodnutie nemá podľa jeho názoru oporu v príslušných ustanoveniach CSP a to ani s prihliadnutím na ustálenú rozhodovaciu prax. Odôvodnenie aplikácie ust. § 257 CSP prezentované odvolacím súdom je arbitrárne, ničím nepodložené a nepreskúmateľné. V tomto smere poukázal na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. I. ÚS 168/2018 zo dňa 10. 10. 2018, podľa ktorého ustanovenie § 257 nie je možné považovať za predpis, ktorý by zakladal jeho voľnú možnosť aplikácie (v zmysle svojvôle), ale ide o ustanovenie, podľa ktorého je súd povinný skúmať, či v prejednávanej veci neexistujú zvláštne okolnosti hodné osobitného zreteľa, ku ktorým je potrebné pri stanovení povinnosti nahradiť trovy konania

výnimočne prihliadať. V tomto smere sa domnieval, že postupom krajského súdu a teda postupom podľa ust. § 257 CSP bolo porušené základné právo na súdnu ochranu a práva na spravodlivý proces, ktorého sa dopustil krajský súd tým, že dostatočne jasným spôsobom neodôvodnil svoje rozhodnutie o nepriznaní nároku na náhradu trov konania. Právna úprava náhrady trov konania v sporovom konaní sa podľa právnej úpravy CSP spravuje zásadou úspechu v konaní. Dôvody, ktoré uviedol odvolací súd sa nejavia dovolateľovi ako dôvody, pre ktoré mal uplatniť odvolací súd postup podľa ust. § 257 CSP. Zákon síce výnimočne okolnosti a dôvody hodné osobitného zreteľa nevymedzuje, čím výklad týchto podmienok prenecháva na súdnu prax. Avšak podmienkou pre postup podľa § 257 je existencia dôvodov hodných osobitného zreteľa. Aplikácia ustanovenia § 257 CSP pri rozhodovaní o náhrade trov konania prichádza do úvahy v prípadoch, keď síce sú naplnené všetky predpoklady na priznanie náhrady trov konania podľa § 255 a nasl. CSP, súd však dôjde k záveru, že sú tu dôvody hodné osobitného zreteľa, pre ktoré náhradu trov konania celkom alebo sčasti neprizná. Musí ísť o celkom výnimočný prípad, ktorý musí byť v rozhodnutí aj náležite odôvodnený. V každom prípade, rozhodnutie o nepriznaní náhrady trov konania podľa § 257 CSP sa nesmie javiť ako neprimeraná tvrdosť voči subjektom konania a nesmie odporovať dobrým mravom. V tomto smere ako ďalšiu vadu v konaní, ktorou bolo porušené právo na spravodlivý proces uviedol, že žalovanému nebol daný priestor stranám sporu na vyjadrenie sa k zvažovaniu súdu o aplikácii § 257 CSP. Poukázal na Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, zo dňa 25. 6. 2020 sp. zn. 8Cdo/266/2019, v ktorom je uvedené, že dovolateľovi nebolo umožnené ani vyjadrenie k úmyslu odvolacieho súdu použiť moderačné právo. V zmysle uvedeného uznesenia vyplýva: „Nie je možné, aby súd dospel k vnútornému presvedčeniu, že je potrebné aplikovať § 257 CSP a strane, ktorá by inak trovy získala, to neoznámil a táto by sa to dozvedela až z rozhodnutia.“ Súd v prípade použitia ustanovenia § 257 CSP je povinný „vytvoriť procesný priestor“ umožňujúci stranám sporu vyjadriť svoje stanovisko k prípadnému použitiu tohto ustanovenia. Existenciu dôvodov hodných osobitného zreteľa musí súd vo svojom rozhodnutí riadne a presvedčivo odôvodniť pretože v opačnom prípade by mohlo ísť o postup, ktorý by mohol mať znaky svojvôle.

5.2. Vzhľadom na uvedené, navrhol dovolaciemu súdu aby rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil a vec vrátil prvostupňovému súdu na ďalšie konanie.

6. Žalobca vo svojom vyjadrení k dovolaniu uviedol, že v uvedenom spore zo strany odvolacieho súdu nedošlo k nesprávnemu procesnému postupu, ktorý by znemožnil dovolateľovi, aby uskutočňoval jemu patriace procesné práva v takej miere, že by došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

7. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala strana sporu v zákonnej lehote (§ 427 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), skúmal, či sú splnené aj ďalšie podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti dovolania, a bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je prípustné a vzhľadom na uplatnený dovolací dôvod (§ 420 písm. f) CSP) zároveň aj dôvodné. Ak totiž dovolanie smeruje proti rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí z dovolacieho dôvodu uvedeného v § 420 CSP, potom existencia tohto dôvodu, t. j. existencia niektorej z vád uvedených v tomto ustanovení (spôsobujúcich tzv. „zmätočnosť“ rozhodnutia) znamená nielen splnenie podmienky prípustnosti dovolania, ale zároveň zakladá aj jeho dôvodnosť.

8. Z ustanovenia § 420 písm. f) CSP vyplýva, že dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Dovolanie prípustné podľa § 420 možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 1 CSP).

9. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f) CSP, sú a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia, a to v takej

miere (intenzite), v dôsledku ktorej došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na neustrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom; integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce súdne konanie. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle citovaného ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca a ktoré (porušenie) tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie veci za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu, a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutia spravodlivosti).

10. Právo na prístup k dovolaciemu súdu nie je absolútne. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok a tejto jeho mimoriadnej povahe zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti, prísne regulovanej Civilným sporovým poriadkom. Z ustanovenia § 419 CSP vyplýva, že proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je dovolanie prípustné, len ak to zákon pripúšťa, pričom prípady, v ktorých je dovolanie proti rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním.

11. Z ustanovenia § 387 ods. 3 CSP vyplýva, že odvolací súd sa v odôvodnení musí zaoberať aj podstatnými vyjadreniami strán prednesenými v konaní na súde prvej inštancie, ak sa s nimi nevysporiadal v odôvodnení rozhodnutia súd prvej inštancie. Odvolací súd sa musí v odôvodnení vysporiadať s podstatnými tvrdeniami/námietkami uvedenými v odvolaní.

12. Z práva na spravodlivé súdne konanie vyplýva povinnosť všeobecného súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie vo veci (I. ÚS 46/05). Z uvedeného potom vyplýva, že k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f) CSP môže dôjsť aj nepreskúmateľnosťou napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu (porov. I. ÚS 105/06, III. ÚS 330/2013, či 4Cdo/3/2019, 8Cdo/152/2018, bod 26, 5Cdo/57/2019, bod 9, 10) alebo prekvapivosťou rozhodnutia vtedy, keď odvolací súd vydá rozhodnutie, ktoré nebolo možné na základe zisteného skutkového stavu veci predvídať, čím bola účastníkovi odňatá možnosť právne a skutkovo argumentovať vo vzťahu k otázke, ktorá sa s ohľadom na právny názor odvolacieho súdu javila ako významná pre jeho rozhodnutie, či rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní (tzv. opomenutý dôkaz, deformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod.).

13. K tomuto dôvodu prípustnosti dovolania treba uviesť, že ustálená judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (ESLP) uvádza, že sudy musia v rozsudkoch jasne a zrozumiteľne uviesť dôvody, na ktorých založili svoje rozhodnutia, musia sa zaoberať najdôležitejšími argumentami vznesenými stranami sporu a uviesť dôvody pre prijatie alebo odmietnutie týchto argumentov, a že nedodržanie týchto požiadaviek je nezlučiteľné s ideou práva na spravodlivý proces (pozri napr. *García Ruiz v. Španielsko*, *Vetrenko v. Moldavsko*, *Kraska v. Švajčiarsko*).

14. Aj najvyšší súd už v minulosti vo viacerých svojich rozhodnutiach, práve pod vplyvom judikatúry ESLP a ústavného súdu, zaujal stanovisko, že medzi práva strany civilného procesu na zabezpečenie spravodlivej ochrany jej práv a právom chránených záujmov patrí nepochybne aj právo na spravodlivý proces a že za porušenie tohto práva treba považovať aj nedostatok riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia súdneho rozhodnutia. Povinnosť súdu rozhodnutie náležite odôvodniť je totiž odrazom práva strany sporu na dostatočné a presvedčivé odôvodnenie spôsobu rozhodnutia súdu, ktorý sa zaoberá všetkými právne relevantnými dôvodmi uplatnenej žaloby, ako aj špecifickými námietkami

strany sporu. Porušením uvedeného práva strany sporu na jednej strane a povinnosti súdu na strane druhej, sa strane sporu (okrem upretia práva dozvedieť sa o príčinách rozhodnutia práve zvoleným spôsobom) odníma možnosť náležite skutkovo, aj právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci využitia prípadných riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkov. Ak nedostatok riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia je porušením práva na spravodlivé súdne konanie, táto vada zakladá i prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f) CSP.

15. Aj v konaní na odvolacom súde treba dôsledne trvať na požiadavke úplnosti, výstižnosti a presvedčivosti odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu.

16. Keď sa odvolací súd rozhodujúci o opravnom prostriedku odvolateľa nevysporiada s právne relevantnou argumentáciou odvolateľa adekvátne a preskúmateľne alebo nekonštatuje irelevantnosť jeho právnej argumentácie, poruší základne právo na súdnu ochranu garantovanú podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivý proces garantované podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (pozri napr. III. ÚS 402/08). Pokiaľ odvolací súd vôbec nepristúpi k vysporiadaniu sa s podstatnými argumentami odvolateľa, tieto bez primeraného vysvetlenia ignoruje a neaplikuje relevantnú právnu úpravu, porušuje tým právo odvolateľa na spravodlivý proces (por. II. ÚS 120/2020).

17. V súvislosti s vadou § 420 písm. f) CSP dovolateľ (žalobca) namietal nedostatočné odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu, poukázajúc na bod 11. odôvodnenia odvolacieho súdu mal za to, že takéto odôvodnenie nemá oporu v žiadnom ustanovení zákona č. 504/2003 Z. z., nakoľko nemožno považovať užívanie na poľnohospodársky účel aj stav, kedy preukázateľne nie je pozemok využívaný na poľnohospodársku výrobu. V dovolaní namietal, že body 11. a 12. rozhodnutia odvolacieho súdu si vzájomne odporujú, keď odvolací súd na jednej strane uviedol, že žalovaný využíval pozemky na inú, ako poľnohospodársku činnosť, pričom v bode 11. skonštatoval, že je možné, že v určitom období (rozhodnom pre posúdenie bezdôvodného obohatenia), pozemky neboli využívané, poprípade na iný účel.

18. Po preskúmaní dôvodov napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu dovolací súd dospel k záveru, že toto rozhodnutie nespĺňa kritéria pre odôvodňovanie rozhodnutí v zmysle § 220 ods. 2 CSP v spojení s § 393 ods. 2 CSP a preto ho nemožno považovať za preskúmateľné.

18.1. Odvolací súd v bode 11 a 12 uviedol:

11. Pojem „poľnohospodársky účel“ je potrebné podľa názoru odvolacieho súdu vykladať v širšom význame, a to najmä s prihliadnutím na špecifiká, ktoré v sebe zahŕňa poľnohospodárska výroba. Poľnohospodársky podnik musí často pružne reagovať na situáciu na trhu, za účelom dosiahnutia pozitívneho hospodárskeho výsledku, v dôsledku čoho i často dochádza k zmene zamerania či už na živočíšnu resp. rastlinnú výrobu a pod. Za takéhoto stavu je logické, že často dochádza i k rozdielnemu využívaniu poľnohospodárskych pozemkov, resp. na nich postavených stavieb a nie je výnimkou ani obmedzenie poľnohospodárskej výroby, a tým aj dočasného nevyužívania niektorých nehnuteľností. Jedná sa v takomto prípade o objektívne skutočnosti prechodného charakteru, a preto pokiaľ žalovaný v súčasnej dobe ako poľnohospodárske družstvo vykonáva poľnohospodársku činnosť, nemožno konštatovať, že by sporné pozemky nachádzajúce sa v jeho areáli neslúžili výkonu poľnohospodárskej činnosti aj keď niektoré v rozhodnom období nevyužíval, resp. v súčasnej dobe tiež neužíva, poprípade využíva za iným, než pôvodne určeným účelom, tak ako to vyplynulo i z ohliadky na mieste samom.

12. Iná situácia by nastala v prípade, ak by tieto nehnuteľnosti využíval na inú, než poľnohospodársku činnosť, a práve to mal na mysli odvolací súd, keď v predchádzajúcom zrušujúcom rozhodnutí uložil súdu prvej inštancie skúmať účel využitia nehnuteľností. Keďže v priebehu prvostupňového ani odvolacieho konania nebolo preukázané, že by žalovaný využíval nehnuteľnosti - pozemky žalobcu za iným účelom, než ako je vyššie uvedené, odvolací súd napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie vo veci samej ako vecne správny potvrdil.

18.2. Z dôvodov rozhodnutia odvolacieho súdu bod 11 a 12, nevyplýva dovolaciemu súdu jednoznačný záver o výsledkoch súdom nariadenej obhliadky na mieste samom, ktorej vykonanie bolo nevyhnutným ako základný predpoklad pre posúdenie výšky bezdôvodného obohatenia. Dovolaciemu súdu nie je jasné,

ako a či odvolací súd skúmal a k akým záverom odvolací súd dospel, pri posudzovaní či sporné nehnuteľnosti aj fakticky slúžia poľnohospodárskemu účelu, a teda či ich skutočne žalovaný za týmto účelom i využíva, a to z dôvodu potreby ustálenia výšky obvyklého nájmu. Body 11 a 12 rozhodnutia odvolacieho súdu sú vzájomne protirečivé, keď na jednej strane odvolací súd konštatuje, že „pokiaľ žalovaný v súčasnej dobe ako poľnohospodárske družstvo vykonáva poľnohospodársku činnosť, nemožno konštatovať, že by sporné pozemky nachádzajúce sa v jeho areáli neslúžili výkonu poľnohospodárskej činnosti“ avšak na strane druhej dospel k záveru: „aj keď niektoré v rozhodnom období nevyužíval, resp. v súčasnej dobe tiež neužíva, popřípade využíva za iným, než pôvodne určeným účelom, tak ako to vyplynulo i z ohliadky na mieste samom.“ Iná situácia by nastala v prípade, ak by tieto nehnuteľnosti využíval na inú, než poľnohospodársku činnosť, a práve to mal na mysli odvolací súd, keď v predchádzajúcom zrušujúcom rozhodnutí uložil súdu prvej inštancie skúmať účel využitia nehnuteľností.

19. Vzhľadom na vyššie uvedené dovolací súd konštatuje, že odôvodnenie napadnutého rozsudku odvolacieho súdu je pre nezrozumiteľnosť dôvodov nepreskúmateľné, a to do takej miery, že nerešpektovaním pravidla riadneho odôvodnenia rozhodnutia súdu došlo v konaní k procesnej vade v zmysle § 420 písm. f) CSP. Vada tejto povahy je dôvodom, ktorý zakladá nielen prípustnosť dovolania, ale zároveň aj jeho dôvodnosť. Rozhodovacia prax najvyššieho súdu je ustálená v tom, že ak v konaní došlo k procesnej vade uvedenej v § 420 CSP, dovolaním napadnuté rozhodnutie je potrebné zrušiť bez toho, aby sa dovolací súd zaoberal správnosťou právnych záverov, na ktorých spočíva zrušované rozhodnutie súdu.

20. So zreteľom na uvedené dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 CSP v spojení s § 450 CSP).

21. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

22. Dovolací súd z vyššie uvedených dôvodov dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je nielen procesne prípustné, ale aj opodstatnené, a preto sa už ďalšími námietkami dovolateľa 1/ (žalobcu) a 2/ (žalovaného) nezaoberal. So zreteľom na to dovolaním rozsudok odvolacieho súdu v napadnutom rozsahu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 CSP v spojení s § 450 CSP).

23. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.